

ДИВАК В.В., канд. пед. наук, доцент, доцент кафедри комп'ютерних наук Київського національного торгово-економічного університету

ORCID iD <https://orcid.org/0000-0001-8014-815X>

РОЗВИТОК ЕКОНОМІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДИРЕКТОРІВ ЗАКЛАДІВ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЗАСОБАМИ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Актуальність теми дослідження зумовлена новими економічними умовами, що формуються в Україні, де особливої ваги набуває знання принципів і закономірностей економічного розвитку суспільства, економічна освіта.

Одним із пріоритетних напрямків Державної програми економічного і соціального розвитку України на 2010 рік є оптимізація обсягів підготовки та перепідготовки кадрів з вищою освітою в контексті інноваційного розвитку національної економіки; надання державної підтримки для підготовки фахівців за напрямками, що стимулюють розвиток пріоритетних базових галузей економіки у форматі «наука-освіта-технології».

В умовах швидкозмінних процесів в економіці, що є наслідком сучасних соціально-економічних перетворень, все більшого значення набуває якісна професійна підготовка керівників освіти. У Законах України «Про освіту», «Про загальну середню освіту», у Державній програмі «Освіта. Україна 21 століття», Національній доктрині розвитку освіти, Державній програмі «Вчитель» відображено основні напрями професійного зростання керівників загальноосвітніх навчальних закладів для підвищення конкурентноздатності навчальних закладів на фоні низькотехнологічної освіти і малоефективного управління.

Керівники загальноосвітніх навчальних закладів, гімназій, ліцеїв на

сучасному етапі розвитку освіти зацікавлені в отриманні знань з господарських, фінансових та маркетингових питань в освіті, оскільки вони самі стають менеджерами, управляють педагогічною системою школи, її розвитком, організують і стимулюють професійну діяльність педагогічних працівників, вивчають попит на освітні послуги та забезпечують їх якісне надання, займаються господарською діяльністю, намагаючись дотримуватися відповідності показників роботи навчального закладу державним стандартам загальної середньої освіти, утримувати його конкурентоспроможність на ринку освітніх послуг, мати достатній рівень професійної компетентності.

Неперервний розвиток професійної компетентності директорів загальноосвітніх навчальних закладів визначається соціальним замовленням на забезпечення професійного управління загальноосвітніми навчальними закладами. До недавнього часу професійну підготовку у системі вищої педагогічної освіти директори ЗНЗ не отримували. Віднедавна педагогічні працівники отримали можливість здобувати вищу професійну освіту за спеціальністю «Управління навчальним закладом». На даний час кількість дипломованих директорів загальноосвітніх навчальних закладів відносно невелика.

Удосконалення професійної компетентності директорів загальноосвітніх навчальних закладів є однією із актуальних проблем, що досліджувалась вченими Л. Ващенко, В. Гуменюк, І. Зязюном, Є. Павлютенковим, В. Олійником, Л. Калініною, В. Масловим, Л. Пуховською, Т. Сущенко, Г. Єльніковою, Г. Федоровим, А. Чмілем та ін.

Важливою складовою професійної компетентності директорів ЗНЗ є економічна компетентність. За останні роки до сфери педагогіки увійшли такі економічні поняття, як освітні послуги, якість освіти, конкуренція між навчальними закладами та ін.

Питання економічної підготовки директорів ЗНЗ проаналізовані в

роботах Г. Дмитренка, В. Куценко, А. Кітова, А. Нісімчука, В. Саюк, О. Шпака та ін. Але в цих роботах не в повній мірі відображено зміст, не розкриті складові, не розроблено модель розвитку економічної компетентності директорів загальноосвітніх навчальних закладів.

Покращити економічну компетентність директорів загальноосвітніх навчальних закладів можна в системі післядипломної педагогічної освіти.

Питання змісту, форм і методів підвищення кваліфікації директорів загальноосвітніх навчальних закладів у системі післядипломної педагогічної освіти досліджували Г. Єльнікова, В. Маслов, В. Олійник, Н. Протасова, Л. Пуховська, В. Пуцов, Т. Сорочан та ін.

На даний час основними формами підвищення кваліфікації керівних і педагогічних кадрів у навчальних закладах післядипломної педагогічної освіти є очна, очно-дистанційна і заочна.

Очно-дистанційна форма підвищення кваліфікації має переваги на сучасному етапі розвитку післядипломної педагогічної освіти через можливість проведення тривалого дистанційного етапу навчання з використанням інформаційно-комунікаційних технологій.

Основним завданням дистанційного етапу очно-дистанційного навчання є якісне забезпечення та супровід самостійної роботи слухачів з використанням технологій дистанційного навчання. Саме інформаційно-комунікаційні технології повинні відігравати провідну роль у проведенні дистанційного навчання, у підготовці і поширенні масової інформації, у подальшому розвитку культури, освіти, науки, забезпеченні взаємодії людей, на що вказується у Законі України «Про Національну програму інформатизації»; Державній програмі «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці на 2006–2010 роки»; «Основних засадах розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007–2015 роки»; Концепції інформатизації загальноосвітніх навчальних закладів, комп'ютеризації сільських шкіл на 2006–2010 роки.

Подолати суперечності між фактичним рівнем економічної

компетентності директорів загальноосвітніх навчальних закладів і необхідними для сучасного управління економічними знаннями і вміннями в умовах інформаційного суспільства допоможуть інформаційно-комунікаційні технології.

Теоретичні основи підготовки керівних і педагогічних працівників до використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі обґрунтовано у роботах В. Бикова, М. Гриньової, Ю. Жука, М. Жалдака, Л. Забродської, Н. Морзе, В. Олійника, Ю. Рамського, О. Самойленка, А. Єршова та ін.

Використання сучасних інформаційно-комунікаційних технологій дасть можливість директорам ЗНЗ професійно адаптуватися, успішно розв'язувати складні завдання фінансово-господарської діяльності та навчально-виховного процесу, свідомо аналізувати та корегувати результати професійної діяльності.

Теоретичний та практичний аспекти розвитку економічної компетентності директорів загальноосвітніх навчальних закладів ще недостатньо розроблені.

Виявлені суперечності між актуальністю розвитку економічної компетентності директорів загальноосвітніх навчальних закладів у процесі підвищення кваліфікації та недостатньою дослідженістю цього питання у науково-педагогічній, економічній літературі, недостатнім застосуванням у діяльності загальноосвітніх навчальних закладів; об'єктивною необхідністю підвищення якості викладання навчальних дисциплін, що формують економічну компетентність та недостатньою визначеністю змісту економічного навчання, недостатнім використанням у процесі підвищення кваліфікації сучасних освітніх технологій.

На основі аналізу понять «компетентність», «управлінська компетентність», «професійна компетентність», «професійна діяльність директорів ЗНЗ», освітньо-кваліфікаційної характеристики керівника загальноосвітнього навчального закладу, ми визначили економічну

компетентність директора ЗНЗ як систему фінансових, матеріальних і господарських знань та вмінь, що окреслюють цілісну суть створення, розподілу, обміну і споживання матеріальних і духовних благ, формування економічного мислення вчителів і учнів з метою забезпечення ефективної діяльності загальноосвітнього навчального закладу.

У структурі економічної компетентності ми виділили мотиваційний, когнітивний, операційний і оцінний компоненти. Мотиваційний включає ставлення до економічної діяльності директорів ЗНЗ, що виражається у намірах ефективно використовувати матеріальні і людські ресурси, покращувати економічні показники навчального закладу з метою забезпечення якісної загальної середньої освіти. Когнітивний охоплює знання основ економіки: фінансів, маркетингу, підприємницької діяльності. Операційний охоплює форми, методи, прийоми економічного впливу, сформовані на рівні умінь і навичок. Оцінний передбачає аналіз оцінювання та самооцінювання рівня економічної компетентності з метою визначення змісту навчання.

Економічна компетентність директорів ЗНЗ містить фінансову, маркетингову, підприємницьку складові та має три рівні: низький, достатній, високий.

Список літератури:

1. *Аксьонова О. В.* Методика навчання економіки : навч. посіб. / *О. В. Аксьонова.* – К. : КНЕУ, 1998. – 280 с.
2. *Васильченко Л. В.* Професійна компетентність керівника школи / *Л. В. Васильченко, І. В. Гришина.* – Х. : Основа, 2006. – 175 с.
3. *Вачевський М. В.* Маркетинг формування професійних компетенцій : підруч. – К. : «Професіонал», 2004. – 492 с.
4. *Вачевський М.* Сучасна економічна освіта у країнах Західної Європи: формування професійних компетенцій / *М. Вачевський* // Рідна школа. – 2006. – № 3. – С. 71–74.
5. *Гриньова М.* Педагогічні засади менеджменту в освіті / *М. Гриньова, О. Штепа* // Підручник для директора. – 2003. – № 5. – С. 3–21.